

Tisková zpráva

Názory české veřejnosti na úroveň demokracie a respektování lidských práv v ČR – únor 2019

- ⊙ S fungováním demokracie v naší zemi jsou spokojeny více než dvě třetiny (67 %) občanů, téměř tři desetiny (29 %) spokojené nejsou.
- ⊙ Spokojenost s fungováním demokracie v ČR je v současnosti nejvyšší za celé sledované období, tj. od roku 2004.
- ⊙ Téměř tři pětiny (57 %) českých občanů věří, že demokracie je lepší než jakýkoliv jiný způsob vlády. Zastánců demokratického způsobu vládnutí je tak v české populaci nejvíce od roku 2004, kdy byla otázka do výzkumu zařazena poprvé.
- ⊙ O málo více než pětina (21 %) české veřejnosti věří, že za určitých okolností může být autoritativní způsob vlády lepší než demokratický.
- ⊙ Necelé tři pětiny (58 %) české populace mají za to, že v České republice je s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě.
- ⊙ Téměř tři čtvrtiny (74 %) občanů si myslí, že lidská práva v České republice jsou respektována.

Zpracovala:

Naděžda Čadová

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Tel.: 210 310 588; e-mail: nadezda.cadova@soc.cas.cz

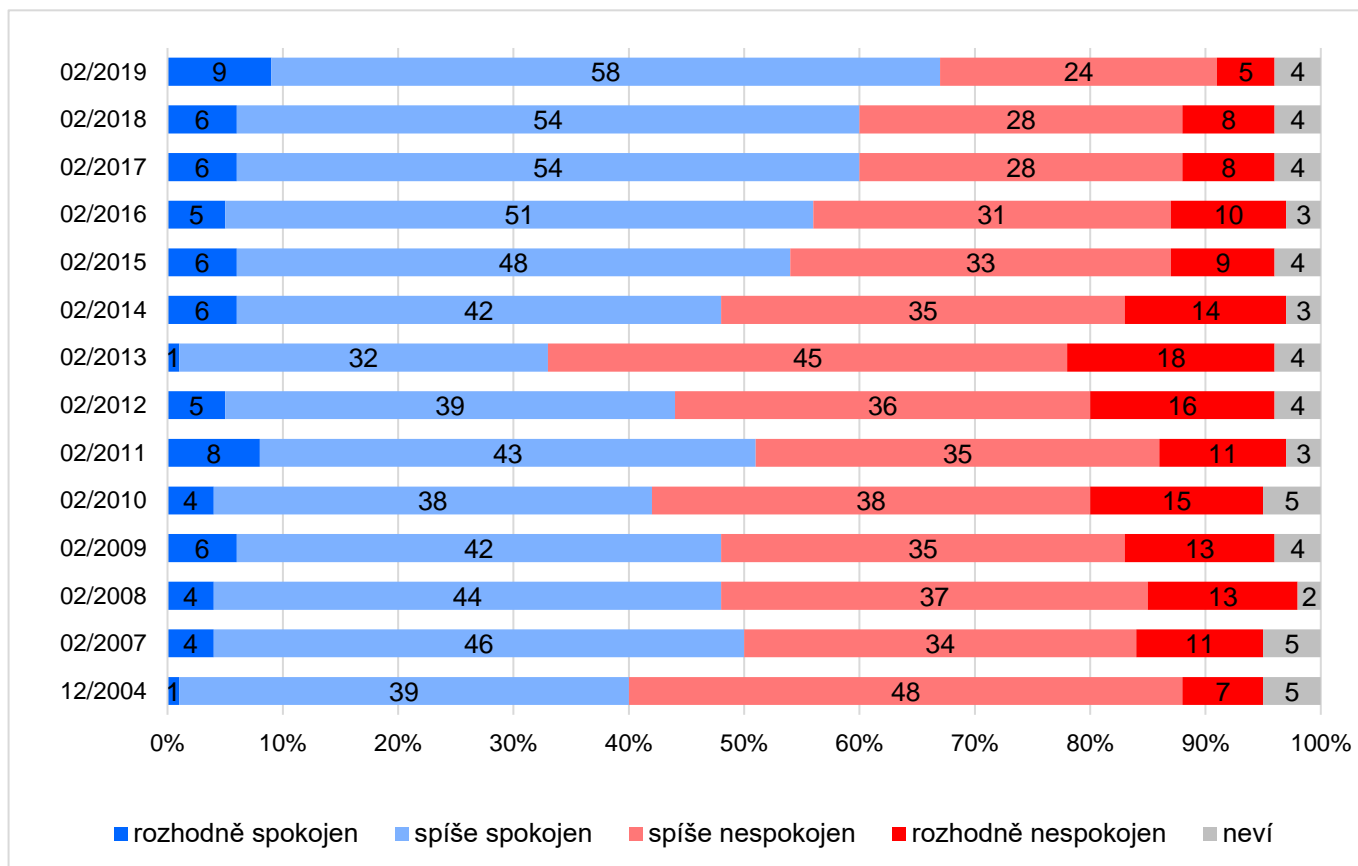
Součástí únorového šetření CVVM SOÚ AV ČR bylo i několik otázek, které se týkaly názorů respondentů na fungování demokracie v České republice, obecného postoje k demokracii a respektování lidských práv v ČR.

Všech respondentů jsme se nejprve zeptali, jak jsou celkově spokojeni s fungováním demokracie v naší zemi (viz graf 1).¹ Spokojenost s tím, jak v ČR funguje demokracie, vyjádřily více než dvě třetiny (67 %) respondentů, z toho 9 % se cítí „rozhodně spokojeno“ a 58 % „spíše spokojeno“. Kriticky zhodnotily fungování demokracie v naší zemi necelé tři desetiny (29 %) dotázaných, v tom 24 % je s ním „spíše nespokojeno“ a 5 % „rozhodně nespokojeno“. Necelá dvacetina (4 %) oslovených se k položené otázce nedokázala vyjádřit a proto zvolila odpověď „nevím“.

Fungování demokracie v ČR hodnotí respondenti výrazně lépe než před rokem, když spokojenost vzrostla a nespokojenost poklesla shodně o 7 procentních bodů. Současná spokojenost s fungováním demokracie v naší zemi je tak vůbec nejvyšší za celé sledované období (tj. od roku 2004) a výrazně překonala i maxima dosažená v loňském a předloňském roce. Nejméně spokojení s fungováním demokracie byli respondenti v únoru 2013, od té doby spokojenost vytrvale roste a do současnosti narostla o 34 procentních bodů.

¹ Znění otázky: „Jak jste celkově spokojen s fungováním demokracie v naší zemi? Jste rozhodně spokojen, spíše spokojen, spíše nespokojen, rozhodně nespokojen?“

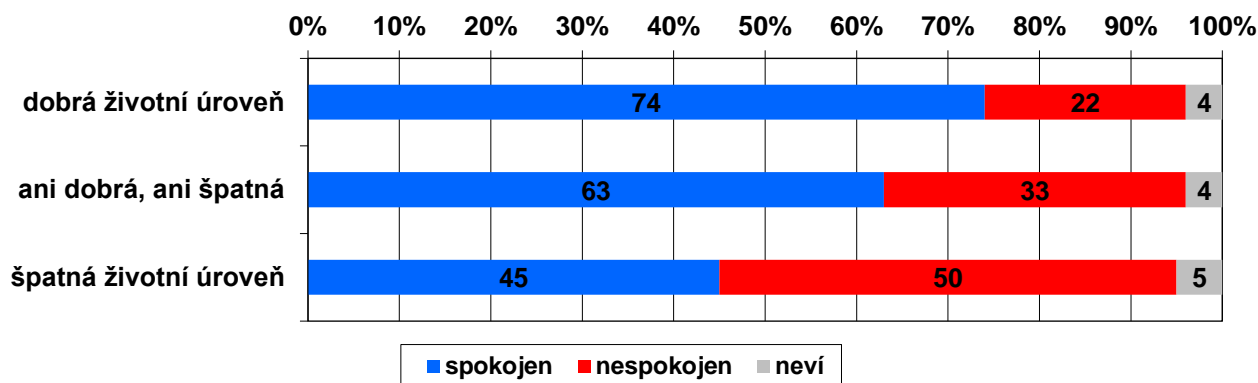
Graf 1: Spokojenost s fungováním demokracie v ČR (v %)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 2. – 13. 2. 2019, 1064 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Spokojenost s fungováním demokracie v ČR se výrazně liší podle subjektivního hodnocení životní úrovně vlastní domácnosti (viz graf 2).

Graf 2: Spokojenost s fungováním demokracie v ČR podle životní úrovně domácnosti (%)

Pozn.: Kategorie „dobrá životní úroveň“ zahrnuje součet podílů „velmi dobrá“ a „dobrá“, kategorie „špatná životní úroveň“ je součtem podílů „špatná“ a „velmi špatná“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 2. – 13. 2. 2019, 1064 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

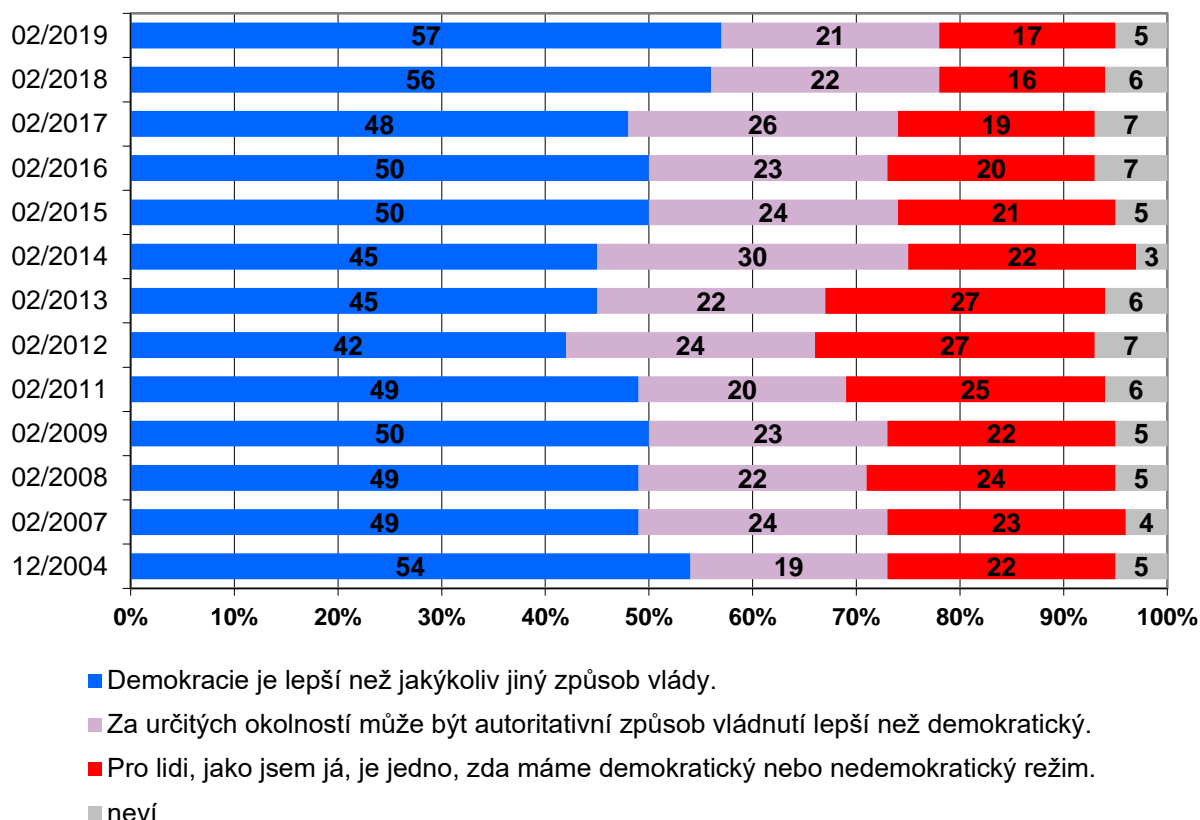
Spokojenost s fungováním demokracie v naší zemi vyjádřili kromě lidí s dobrou životní úrovní vlastní domácnosti, častěji také respondenti spokojení se současnou politickou situací, lidé hlásící se na škále politické orientace k pravici,

studenti a voliči ČSSD. Nespokojenost s tím, jak v naší zemi funguje demokracie, se kromě lidí, kteří označili životní úroveň své domácnosti jako špatnou, častěji objevila také u dotázaných starších 60 let, oslovených, kteří se na škále politické orientace řadí jednoznačně nalevo, respondentů se středním vzděláním bez maturity nebo vyučených, voličů KSČM a SPD a těch, kteří by se případných voleb do Poslanecké sněmovny „rozhodně nezúčastnili“.

Postoje českých občanů k demokratickému režimu a vývoj těchto postojů v čase zachycuje graf 3. Téměř tři pětiny (57 %) českých občanů věří, že demokracie je lepší než jakýkoliv jiný způsob vlády. Otevřenost možnosti autoritativního způsobu vlády deklarovala v našem výzkumu více než pětina oslovených (21 %), další zhruba šestina (17 %) se domnívá, že je lhostejné, zda v zemi panuje demokratický, nebo nedemokratický režim. Zbýlých 5 % dotázaných se k položené otázce nedokázalo vyjádřit a volilo možnost „nevím“.

Podíl dotázaných, kteří věří, že demokracie je lepší než jakýkoliv jiný způsob vlády, se v porovnání se situací před rokem statisticky významně nezměnil, přesto dosahuje v současnosti dosud nejvyšší hodnoty za celou dobu sledování. V současnosti je podíl zastánců demokracie o 15 procentních bodů vyšší než v únoru 2012, kdy dosahoval svého prozatímního minima. Podíl respondentů, kteří by za určitých okolností dali přednost autoritativnímu způsobu vlády, zůstává dlouhodobě na úrovni kolem čtvrtiny české populace, výjimku představuje pouze rok 2014, kdy byla zjištěna dosud nejvyšší hodnota (30 %). Naopak podíl lidí, podle kterých je jedno, zda máme demokratický nebo nedemokratický způsob vlády, v posledních letech spíše klesá a v posledních 2 letech dosáhl dosud nejnižších zjištěných hodnot (16, respektive 17 %), když maximum (27 %) bylo zjištěno v letech 2012 a 2013.

Graf 3: Postoj k demokratickému režimu – podíl občanů souhlasících s výroky (časové srovnání v %)²

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 2. – 13. 2. 2019, 1064 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

² Znění otázky: „Se kterým z následujících výroků nejvíce souhlasíte? Demokracie je lepší než jakýkoliv jiný způsob vlády. Za určitých okolností může být autoritativní způsob vládnutí lepší než demokratický. Pro lidi, jako jsem já, je jedno, zda máme demokratický nebo nedemokratický režim.“

Demokracie má častěji zastánce mezi lidmi s vysokoškolským vzděláním nebo vzděláním středním s maturitou, občany označujícími svoji životní úroveň jako dobrou, obyvateli Prahy a Karlovarského kraje. Z hlediska politických preferencí považují demokracii za nejlepší způsob vlády zejména lidé, kteří se sami zařazují jednoznačně k pravici nebo k pravému středu, především pak voliči ODS, TOP 09, STAN a Pirátů.

Autoritativní způsob vlády by naproti tomu statisticky významně častěji byli ochotni připustit lidé hlásící se na škále politické orientace jednoznačně k levici, obyvatelé Královehradeckého kraje a voliči KSČM či SPD.

Skupinu těch, kteří se domnívají, že je vlastně jedno, zda máme demokratický, nebo nedemokratický režim, tvořili ve zvýšené míře respondenti se základním vzděláním, vyučení nebo se středním vzděláním bez maturity, dotázaní deklarující špatnou životní úroveň vlastní domácnosti, respondenti starší 60 let, obyvatelé Libereckého a Jihočeského kraje, lidé řadící se na pravolevé škále politické orientace jednoznačně k levici, voliči KSČM a dotázaní, kteří současně uvedli, že by se případných voleb do Poslanecké sněmovny „rozhodně“ nezúčastnili.

Ve výzkumu jsme se dále zajímali o postoje reprezentativně vybraného vzorku občanů České republiky k uplatňování rovnoprávnosti a spravedlnosti politického systému (viz tabulka 1).

Tabulka 1: Je v ČR s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě?³

	02/04	02/08	02/09	02/10	02/11	02/12	02/13	02/14	02/15	02/16	02/17	02/18	02/19
rozhodně ano	5	4	4	4	10	6	2	5	6	5	8	9	10
spíše ano	40	39	37	37	43	36	29	40	42	39	47	45	48
spíše ne	37	35	37	37	29	36	39	35	33	36	29	30	29
rozhodně ne	12	19	18	18	14	18	24	17	14	15	12	10	9
ano/ne	45/49	43/54	41/55	41/55	53/43	42/54	31/63	45/52	48/47	44/51	55/41	54/40	58/38

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 2. – 13. 2. 2019, 1064 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Výsledky aktuálního výzkumného šetření ukazují, že téměř tři pětiny české populace (58 %) mají za to, že v České republice je s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě, 10 % dotázaných uvedlo, že tomu tak je „rozhodně“, podle 48 % „spíše“. Necelé dvě pětiny občanů (38 %) si naopak myslí, že rovnoprávnost a spravedlnost jsou principy, které nejsou v České republice uplatňovány, v tom 29 % uvedlo, že „spíše nejsou“ uplatňovány, a 9 %, že „rozhodně nejsou“ uplatňovány. Necelá dvacatina (4 %) respondentů zvolila odpověď „nevím.“

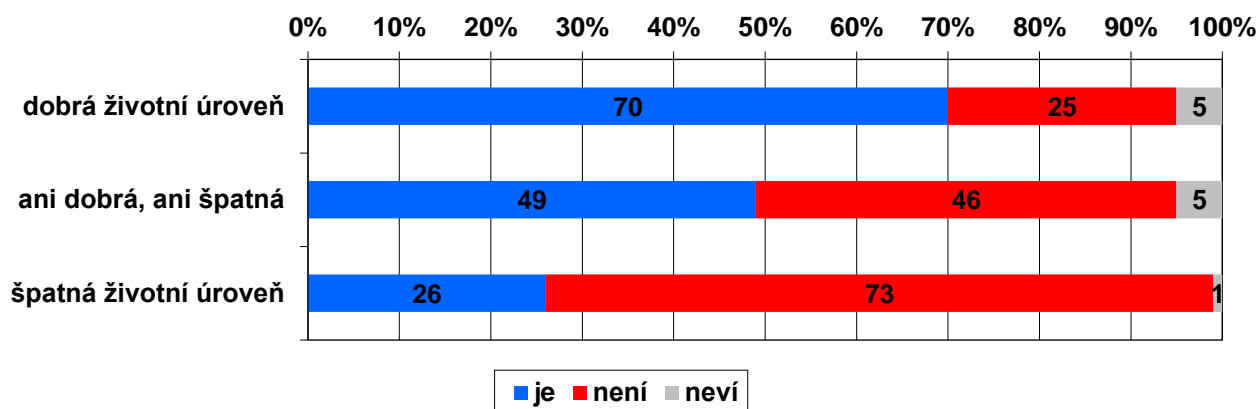
Při pohledu na dlouhodobější trendy je patrné, že v porovnání s únorem 2018 mírně vzrostl (o 4 procentní body) podíl respondentů, podle kterých je v našem současném politickém systému s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě a tento podíl je tak nejvyšší za celé sledované období, tj. od roku 2004. Za uplynulých 15 let je rovněž patrné, že převaha pozitivních vyjádření byla zjištěna pouze ve výzkumu z roku 2011 a dále ve výzkumech realizovaných v posledních 3 letech.

Názor, že je v naší zemi s lidmi, jako je sám respondent, zacházeno rovnoprávně a spravedlivě, vyjadřují častěji lidé hlásící se na škále politické orientace k pravici nebo pravému středu, zajímající se o politiku, dotázaní se vzděláním středním s maturitou nebo vysokoškolským a respondenti ve věku do 30 let. Negativní stanovisko se častěji objevilo u lidí starších 60 let, dotázaných, kteří se na škále politické orientace řadí jednoznačně nalevo, voličů KSČM a SPD a respondentů, kteří by se případných voleb do Poslanecké sněmovny „rozhodně nezúčastnili“.

Nejvýraznější rozdíly se objevily podle toho, jak dotázaný subjektivně hodnotil životní úroveň své domácnosti, když o rovnoprávném a spravedlivém zacházení byli výrazně častěji přesvědčeni lidé hodnotící tuto úroveň jako dobrou (viz graf 4).

³ Znění otázky: „Myslíte si, že v našem současném politickém systému je s lidmi, jako jste Vy, zacházeno rovnoprávně a spravedlivě?“ Varianty odpovědí: Rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne.

Graf 4: Je nebo není v ČR s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě (%)

Pozn.: Kategorie „dobrá životní úroveň“ zahrnuje součet podílů „velmi dobrá“ a „dobrá“, kategorie „špatná životní úroveň“ je součtem podílů „špatná“ a „velmi špatná“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 2. – 13. 2. 2019, 1064 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Jak ukazuje tabulka 2, téměř tři čtvrtiny občanů (74 %) si myslí, že lidská práva v České republice jsou respektována, v tom 15 % je přesvědčeno, že „rozhodně jsou respektována“, a 59 % uvedlo, že „jsou spíše respektována“. ⁴ Necelá čtvrtina dotázaných (22 %) je oproti tomu přesvědčena o opaku, když 18 % vyjádřilo názor, že lidská práva v naší zemi „spíše nejsou respektována“, a 4 %, že „rozhodně nejsou respektována“. Necelá dvacatina (4 %) občanů neví, jaký postoj k této otázce zaujmout.

Tabulka 2: Jsou v ČR respektována lidská práva (časové srovnání v %)

	02/10	02/11	02/12	02/14	02/15	02/16	02/17	02/18	02/19
rozhodně jsou respektována	6	14	12	8	10	11	13	15	15
spíše jsou respektována	55	56	48	57	59	56	61	58	59
spíše nejsou respektována	26	21	27	26	22	25	18	17	18
rozhodně nejsou respektována	7	5	8	6	5	4	3	4	4
ano/ne	61/33	70/26	60/35	65/32	69/27	67/29	74/21	73/21	74/22

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 2. – 13. 2. 2019, 1064 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Při srovnání s šetřením realizovaným v únoru 2018 se aktuální výsledek statisticky významně nezměnil a je rovněž srovnatelný s výzkumem z roku 2017. Můžeme tak konstatovat, že v posledních 3 letech jsou čeští občané ve vztahu k respektu k lidským právům v naší zemi optimističtější, než byli v letech 2010 až 2016.

Způsob hodnocení respektování lidských práv je provázán s hodnocením životní úrovně domácnosti – lidé, kteří ji hodnotí jako dobrou, zastávají názor, že lidská práva jsou v České republice dodržována, častěji než lidé deklarující špatnou životní úroveň domácnosti. Z hlediska vzdělání platí, že s rostoucím stupněm dosaženého vzdělání roste také přesvědčení o tom, že lidská práva jsou v naší zemi respektována. Přesvědčení o respektu vůči lidským právům v ČR bylo také častější mezi lidmi, kteří se sami politicky zařadili na pravou stranu politického spektra, mezi obyvateli Prahy a Jihomoravského kraje.

⁴ Znění otázky: „Jsou, nebo nejsou podle Vás v naší zemi respektována lidská práva?“ Varianty odpovědí: Rozhodně jsou respektována, spíše jsou respektována, spíše nejsou respektována, rozhodně nejsou respektována.

Respondenti, kteří se sami politicky situují jednoznačně na levici, voliči KSČM a SPD a lidé, kteří by k volbám „rozhodně“ nešli, častěji uvádějí, že lidská práva v České republice dodržována nejsou. Přesvědčení o respektování lidských práv je slabší také u důchodců, nezaměstnaných a obyvatel Olomouckého kraje a kraje Vysočina.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v19-02</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>2. – 13. 2. 2019</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1064</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>221</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>PD.45, PD.47a, PD.51, PD.52</i>
<i>Kód zprávy:</i>	<i>pd190313</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>13. března 2019</i>
<i>Zpracovala:</i>	<i>Naděžda Čadová</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.]